

Ympäristö- selostus

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2022–
2025

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO

Regional Council of South Ostrobothnia

Etelä-Pohjanmaan liitto

Julkaisun nimi, numero ja julkaisuvuosi

ISBN, ISSN

www.epliitto.fi

Sisällys

1 Johdanto.....	4
2 Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman keskeinen sisältö ja suhde muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin	5
3 Ympäristön nykytila ja ominaispiirteet Etelä-Pohjanmaalla.....	9
3.1 Luontoympäristö	9
3.2 Kasvihuonekaasupäästöt ja ilmastonmuutos	10
3.3 Aluerakenne ja kulttuuriympäristö	11
3.4 Ympäristönsuojelutavoitteiden huomioiminen maakuntaohjelmassa	12
4 Maakuntaohjelman valmisteluvaiheet ja arviointiprosessi	14
5 Merkittävimmät vaikutukset ja haitallisten vaikutusten ehkäisy... 18	
5.1 Vakaa ja vilkas	19
Kestävä väestörakenne	20
Inspiroiva luonnonympäristö ja monipuolinen asuminen	21
Sujuva ja saavutettava arki	22
Korkea elämänlaatu ja hyvinvoinnin vahvistaminen.....	23
5.2 Älykäs ja taitava	23
Nouseva osaamistaso ja laajeneva koulutustarjonta.....	24
Osaava työvoima ja laadukas työelämä.....	25
Vahvistuvat innovaatioekosysteemit (Smart lakeus)	25
Kansainvälinen verkottuminen (Smart lakeus)	26
5.3 Joustava ja kestävä	27
Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa (Smart lakeus)	28
Elinkeinopainoalojen vahvistaminen (Smart lakeus)	29

Toimintatapojen uudistaminen (Smart lakeus).....	30
6 Seuranta.....	31
7. Yhteenveto	33

1 Johdanto

Laki suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (SOVA) on ollut voimassa vuodesta 2005. Se edellyttää maakunnallisten strategioiden ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia ja ympäristöselostuksen laadintaa.

SOVA-lain ja -asetuksen edellyttämän arvioinnin lisäksi arvioidaan myös ohjelman toimenpiteiden aluetalous- ja tasa-arvovaikutuksia. Eri vaikutuksilla on keskinäisiä rajapintoja, joten näin varmistetaan riittävän kattava kokonaiskuva.

Maakuntaohjelma 2022–2025 on laadittu osana laajempaa Huomisen Lakeus-maakuntastrategiaa. Maakuntastrategia sisältää maakuntaohjelman lisäksi pitkän aikavälin maakuntasuunnitelman vuoteen 2050 ja älykkään erikoistumisen strategian vuosille 2021–2027. Koko valmistelu- ja arviointiprosessin eri vaiheisiin on osallistunut satoja henkilöitä, ja prosessi on ollut avoin ja vuorovaikutteinen. Maakuntaohjelmasta ja ympäristöselostuksesta on kuulutettu ja tiedotettu valmistelutyön edetessä.

Ympäristöselostuksen laadinnasta on vastannut Etelä-Pohjanmaan liiton asiantuntijatiimi. Heidän tukenaan on ollut maakunnallinen ympäristövaikutusten arviointiryhmä (YVA -ryhmä), joka on koostunut vaikutusten arviointiin perehtyneistä viranomaisista.

2 Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman keskeinen sisältö ja suhde muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin

Maakuntaohjelmassa esitetään vuosien 2022–2025 keskeiset kehittämislinjaukset, kehittämisen tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä suunnitelma ohjelman rahoittamisesta.

Lain mukaan maakuntaohjelmaa laadittaessa otetaan huomioon maakuntasuunnitelma, valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet ja muut alueiden kehittämislaissa tarkoitetut ohjelmat. Tällainen on muun muassa EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma. Näiden lisäksi huomioidaan maakunnassa toteutettavat teemoittaiset ohjelmat sekä sektoreittain käynnistetyt erityistarkastelut, kuten alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma, alueellinen metsäohjelma, liikennejärjestelmäsuunnitelma, Länsi-Suomen ympäristöohjelma, alueellinen ympäristöstrategia, kaupunkisopimukset, teemaverkostot, kasvuvyöhykkeet sekä Etelä-Pohjanmaan korkeakoulustrategia. Keskeisesti on huomioitu myös parhaillaan käynnistytvä kokonaismaakuntakaavan uudistustyö.

Maakuntaohjelman keskeinen sisältö

Maakuntaohjelma on osa laajaa Huomisen lakeus -maakuntastrategiaa. Maakuntaohjelman lisäksi asiakirja sisältää pitkän tähtäimen tavoitteita linjaavan maakuntasuunnitelman vuoteen 2050 ja älykkään erikoistumisen strategian vuosiksi 2021–2027. Maakuntaohjelma pohjautuu maakuntasuunnitelman vuoteen 2050 ulottuviin strategisiin tavoitteisiin ja siten ohjelman jaottelu noudattaa suunnitelman jakoa kolmeen pääteemaan: **Vakaa ja vilkas, Älykäs ja Taitava sekä Joustava ja kestävä**. Maakuntaohjelma pyrkii nimeämään maakuntaohjelmakauden strategiset tavoitteet ja edelleen keskisimmät strategiset toimenpiteet niiden saavuttamiseksi.

Alla olevissa taulukoissa esitetään maakuntaohjelman sisältö. Jokainen pääteema muodostuu 3–4 strategisesta tavoitteesta ja niitä toteuttavista päätoimenpiteistä.

Vakaa ja vilkas: Miten Etelä-Pohjanmaa kehittyy tasapainoisena ja hyvinvoivana?

2.1 Kestävä väestörakenne • Vahvistetaan maakunnan houkuttelevuutta ja viihtyisyyttä nykyisten ja uusien asukkaiden sekä paluumuuttajien silmissä. • Luodaan toimiva ympäristö kaikenkokoisille ja -muotoisille perheille. • Varmistetaan mahdollisuudet tehdä töitä, opiskella ja käyttää palveluja lähellä.	2.2 Inspiroiva luonnonympäristö ja monipuolinen asuminen • Pysäytetään luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen. • Panostetaan vesistöjen suojeluun ja kunnostamiseen. • Tarjotaan monipuolisia asumisen vaihtoehtoja ja puitteet erilaisille elämäntyyeille.
2.3 Sujuva ja saavutettava arki • Parannetaan tietoliikenneyhteyksien tarjontaa niin, että riittävän tasoiset yhteydet ovat kaikkien saavutettavissa. Edistetään kiinteän valokuituverkon rakentamista mahdollisimman kattavaksi. • Varmistetaan laadukkaat ja sujuvat liikenneyhteydet maakunnan asukkaille, elinkeinoelämälle, maakuntaan saapuvalle ja sieltä lähtevälle liikenteelle. • Huolehditaan laadukkaiden palveluiden saatavuudesta ja saavutettavuudesta koko maakunnassa.	2.4 Korkea elämänlaatu ja hyvinvoinnin vahvistaminen • Varmistetaan nuorille edellytykset hyvään elämään ja valoisaan tulevaisuuteen. • Tuetaan ikääntyvien toimintakyvyn säilymistä ja täysipainoisen elämän mahdollisuuksia. • Lisätään kansalaisvaikuttamista sekä vahvistetaan järjestöjen roolia ja toimintamahdollisuuksia. • Huomioidaan kulttuurin ja taiteen hyvinvointiulottuvuus erilaisten palveluiden suunnittelussa.

Älykäs ja taitava: Miten Etelä-Pohjanmaa pärjää kilpailussa osaamisen kasvattamisessa?

3.1 Nouseva osaamistaso ja laajeneva koulutustarjonta • Nostetaan Etelä-Pohjanmaan koulutustasoa ja vahvistetaan Seinäjoen asemaa korkeakoulukaupunkina. • Edistetään toisen asteen koulutuksen saavutettavuutta ja laatua. • Rakennetaan aito jatkuvan oppimisen järjestelmä.	3.2 Osaava työvoima ja laadukas työelämä • Panostetaan monipuolisesti eri-ikäisten osaamistason nostamiseen. • Edistetään työllistymistä. • Edistetään ulkomaisen työvoiman rekrytointia. • Kehitetään laadukasta työelämää.
3.3 Vahvistuva innovaatioekosysteemi (Smart lakeus) • Toteutetaan eteläpohjaisen innovaatiotoiminnan tasokorotus. • Kehitetään laadukkaita TKI- ja oppimisympäristöjä. • Rakennetaan ruoka-alan digitaalisten teknologioiden kansallinen osaamiskeskus. • Edistetään Seinäjoen ekosysteemisopimuksen sisältöjä ja asemaa osana kansallisia kasvukeskuksia.	3.4 Kansainvälinen verkottuminen (Smart lakeus) • Vahvistetaan eteläpohjalaisten toimijoiden roolia olemassa olevissa kansainvälisissä verkostoissa. • Hakeudutaan ja kiinnitytään uusiin verkostoihin.

Joustava ja kestävä: Miten Etelä-Pohjanmaa uudistuu ja vahvistaa iskukykyään?

4.1 Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa (Smart lakeus) • Toimitaan ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja edistetään ilmastomuutokseen sopeutumista. • Edistetään hallittua siirtymistä kestävään energiantuotantoon. • Edistetään maankäyttösektorin ilmastoviisaita toimia.	
4.2 Elinkeinopainolojen vahvistaminen (Smart lakeus) • 4.2.1 Kestävä ruokaekosysteemi ja biotalouden uudet ratkaisut • 4.2.2 Älykkäät teknologiat • 4.2.3 Hyvinvointi- ja elämystalous	4.3 Toimintatapojen uudistaminen (Smart lakeus) • 4.3.1 Start up and Grow up! (Aloittavien ja kasvavien yritysten toimenpiteet) • 4.3.2 Circulate and Digitalise! (Kiertotalouden ja digitalisoinnin toimenpiteet) • 4.3.3 Innovate and Renew! (Innovaatiot ja yritysten uudistamisen toimenpiteet) • 4.3.4 Go Global! (Kansainvälistymistä edistävät toimenpiteet)

3 Ympäristön nykytila ja ominaispiirteet Etelä-Pohjanmaalla

3.1 Luontoympäristö

Etelä-Pohjanmaan maisemakuvassa metsä- ja suoalueita halkovat jokivarsien laajat yhtenäiset peltoalueet. Etelä-Pohjanmaan suoluonto on erityisesti ilmasto-olosuhteitten takia varsin monimuotoista. Soiden hyödyntämisellä maa- ja metsätaloudessa sekä turvetuotannossa on maakunnassa pitkät perinteet. Maakunnan metsätieteellinen suoala on noin 441 000 hehtaaria. Suojeltujen soiden osuus koko suoalasta on noin 4 %, ja ne sijaitsevat pääosin soidensuojelun perusohjelman alueilla. Suot ovat maakunnassa merkittävä hiilivarasto. Turpeen energiakäytön vähenemisen myötä soiden ottaminen turvetuotantoon tulee maakunnassa vähenemään ja turvetuotannosta poistuville soille on löydettävä kestäviä jälkikäyttömuotoja. Arvioiden mukaan jopa yli puolet turvetuotantoalueista voi poistua tuotannosta vuoteen 2025 mennessä, mikä on Etelä-Pohjanmaalla noin 7 000 – 11 000 hehtaaria.

Etelä-Pohjanmaan maa-alasta 76 % on metsätalousmaata, josta varsinaista metsämaata on 922 000 ha. Maakunnan metsät ovat elinvoimaisia. Puuston kokonaistilavuus on viime vuosina kasvanut jonkin verran, puuston kasvu on lisääntynyt ja lahoppuuston määrä kasvanut. Turvemaiden osuus suurimmasta ylläpidettävissä olevasta hakkuumäärästä on Etelä-Pohjanmaalla noin 40 % vuosina 2016–2035.

Etelä-Pohjanmaan pintavesistä pääosa on tyydyttävässä tai välttävässä kunnossa. Hieman paremmassa tilassa ovat jokien latvaosat ja järvet. Vesistöjen tilaan vaikuttavat etenkin maa- ja metsätalouden ja haja-asumisen kuormitus sekä pistekuormituksesta muun muassa turvetuotannon kuormitus. Erityispiirteenä maakunnassa ovat happamat sulfaattimaat, joilla tapahtuva maankäyttö aiheuttaa riskin etenkin vesieliöstölle. Vesienhoidon suunnittelussa on menossa kolmas hoitokausi, jossa esitetään vesistöittäin arvio vesien tilasta ja toimenpiteitä vesien tilatavoitteiden saavuttamiseksi vuoteen 2027 mennessä. Ympäristötavoitteiden saavuttamisen kannalta kriittisiä ovat erityisesti happamilla sulfaattimailla sijaitsevat ja intensiivisen maatalouden kuormittamat vesimuodostumat. Rehevöityneen vesistön tilan paraneminen on kokonaisuutena hidas prosessi.

Maakunnan pohjavedet ovat pääosin hyvälaatuisia, mutta varannot ovat epätasaisesti jakaantuneet. Huomattavimmat pohjavesivarat ovat Kauhajoen, Isojoen, Kuortaneen ja Alajärven alueella. Heikoin tilanne on Isonkyrön ja Seinäjoen alueella. Etelä-Pohjanmaan vedenhankintaa varten tärkeiden ja vedenhankintaan soveltuvien pohjavesialueiden uusi luokittelu on valmistunut. Päivityksen yhteydessä on mm. poistettu alueita luokituksesta ja tarkistettu pohjavesialueiden rajauksia. Maakunnassa onkin käytössä ajantasaista tietoa pohjavesien rajauksista ja antoisuudesta.

Pienistä korkeusvaihteluista, vähäjärvisyydestä ja alavien maiden intensiivisestä maankäytöstä johtuen maakunnassa on useita tulvaherkkiä alueita. Tulvat ovat toistuvia ja aiheuttavat mittavia aineellisia vahinkoja sekä kuormitusta vesistöihin. Ilmastonmuutoksen myötä vesistötulvien riski tulee säilymään merkittävänä ja hulevesitulvien riski kasvamaan.

Maakunnan luonnon monimuotoisuuden tilaa ovat heikentäneet etenkin elinympäristöjen laadullinen heikkeneminen ja väheneminen. Suojelualueet ovat pääosin pieniä ja entistä enemmän huomiota maakunnassa on tulevaisuudessa kiinnitettävä elinympäristöjen kytkeytyneisyyteen sekä lajien ja luontotyyppien suojeluun. Erityisesti Etelä-Pohjanmaalla tarvitaan toimia soiden suojeluun ja ennallistamiseen, perinnebiotooppien kunnostamiseen sekä metsäisten elinympäristöjen suojeluun ja hoitoon. Viime vuosina suojelua on toteutettu yhä enemmän vapaaehtoisuuteen perustuen (METSO-ohjelma, Helmi-elinympäristöohjelma). Maakunnassa on edistettävä luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden alueiden, niiden välisten yhteyksien ja virkistysalueiden verkostojen säilymistä. Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistamisen yhteydessä tehdään selvitys maakunnan viherrakenteesta, eli luontoalueista ja niiden välisistä ekologisista käytävistä. Maakuntakaavassa viherrakennetta sovitetaan yhteen muun alue- ja yhdyskuntarakenteen kanssa ja näin osaltaan edistetään sen huomioimista maankäytön suunnittelussa.

3.2 Kasvihuonekaasupäästöt ja ilmastonmuutos

Asukasta kohden lasketut kasvihuonekaasupäästöt ovat Etelä-Pohjanmaalla maakunnista korkeimmat. Päästöt ovat vähentyneet 5 % per asukas vuosien 2005–2018 välillä. Suurimmat kasvihuonekaasupäästöjen lähteet maakunnassa ovat maatalous, tieliikenne ja kaukolämpö. Kaukolämmön tuotannossa kasvihuonekaasupäästöihin vaikuttaa etenkin turpeen suuri osuus. Maakunnan

sähköntuotannossa tuulivoiman osuus on viime vuosina kasvanut ollen vuosittain 30–40 %. Etelä-Pohjanmaalla on vireillä kymmeniä tuulivoimahankkeita ja tuulisähkön osuus tulee jatkamaan kasvuaan. Suhteutettuna väkilukuun teollisuuden energiankulutus on Etelä-Pohjanmaalla Manner-Suomen alhaisin.

Ilmastomuutoksen vaikutukset ovat Etelä-Pohjanmaalla jo näkyvissä: Etelä-Pohjanmaalla jakso 1991–2020 on noin 0,6 astetta lämpimämpi kuin 1981–2010. Keskilämpötilan on arvioitu olevan Etelä-Pohjanmaalla vuosisadan puolivälissä noin 1,8–3,0 astetta korkeampi ja vuotuisen sademäärän 5–8 % (630–700 mm) suurempi kuin nykyisin, riippuen kasvihuonekaasupäästöjen globaalista kehityksestä. Pitkät helle- ja kuivuusjaksot tulevat lisääntymään, mikä aiheuttaa ongelmia mm. maataloudelle. Talvi lyhenee Etelä-Pohjanmaalla jopa 40–50 vuorokautta 2050-luvulle mennessä, ja olosuhteet muuttuvat mm. siten, että lumen väheneminen pienentää kevättulvia, mutta syys- ja talvitulvat voivat lisääntyä merkittävästi. Maakunnassa tarvitaan jatkossakin panostuksia ilmastomuutoksen hillintään ja eri sektoreilla on kehitettävä varautumista ja sopeutumista ilmastomuutoksen vaikutuksiin. Toimia tarvitaan mm. ilmastoviisaaseen maatalouteen sekä kestävään energiasiirtymään ja energiatehokkuuteen liittyen.

3.3 Aluerakenne ja kulttuuriympäristö

Etelä-Pohjanmaan asutusrakenne on keskimääräistä hajautuneempaa. Seinäjoen kaupunkiseudun kehitys on ollut pitkään voimakasta, mutta muualla maakunnassa väestömäärä on laskussa. Haasteena maakunnassa on edelleen tukea keskuskaupungin kilpailukykyä valtakunnallisesti ja samalla vahvistaa myös ympäröivän maakunnan elinvoimaa.

Tilastokeskuksen uusimman väestöennusteen mukaan maakunnan väestömäärä olisi vuonna 2030 noin 10 000 henkeä pienempi ja vuoteen 2040 mennessä asukasluku olisi vähentynyt lähes 20 000 asukkaalla. Erityisesti lasten ja työikäisten määrän lasku tulisi olemaan huomattava. Polarisaatiokehitys keskuskaupungin ja muun maakunnan välillä kasvaisi, ja väestöllinen huoltosuhde heikentyisi jokaisessa Etelä-Pohjanmaan kunnassa.

Etelä-Pohjanmaalla on poikkeuksellisen paljon sekä valtakunnallisesti että maakunnallisesti merkittäviä kulttuurimaisemakokonaisuuksia. Kulttuurimaisemille luonteenomaista on avoimuus ja sijainti jokilaaksoissa laajoina viljelylakeuksina. Kulttuurimaisemien säilymisen kannalta maanviljely on

keskeisessä asemassa. Maisema-alueita on maakunnassa inventoitu, millä tavoin on saatu tietoa sekä valtakunnallisesti että maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden tilasta ja rajausten tarkistamistarpeista. Etelä-Pohjanmaalla on inventoitu myös maakunnallista rakennettua kulttuuriympäristöä. Inventointi sisältää myös uudemmat, vuosina 1930–1999 rakennetut kulttuuriympäristökohteet. Tulevassa Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan kokonaisuudistuksessa kulttuuriympäristön arvoja sovitetaan yhteen muun maankäytön kanssa.

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa esitetään toimenpiteitä, joiden toteutumisella on vaikutuksia maakunnan ympäristön tilaan. Vaikutukset ovat pääasiassa myönteisiä edistäen mm. luonnon monimuotoisuuden tilan parantamista, vesien suojelua ja kestäväää energiasiirtymää. Mikäli maakuntaohjelmassa esitetyjä toimenpiteitä ei toteutettaisi, voisivat ympäristönsuojelua edistävät tavoitteet toteutua hitaammin ja niihin liittyvä hanketoiminta olla maakunnassa vähäisempää.

3.4 Ympäristönsuojelutavoitteiden huomioiminen maakuntaohjelmassa

Euroopan Unioni on asettanut tavoitteen olla ilmastoneutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä. Suomessa Marinin hallitusohjelmaan on asetettu tavoite hiilineutraaliudesta jo vuoteen 2035 mennessä. Maakuntaohjelma on linjassa EU:n ja Suomen asettamisen ilmastotavoitteiden kanssa. Maakuntaohjelman kokonaisuudessa "Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa (Smart lakeus)" asetetaan toimenpiteitä ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen, energiantuotannon kestävyys ja maankäyttösektorin ilmastotoimiin liittyen. Lisäksi ilmasto- ja vähähiilisyyssteemat ovat läpileikkaavina koko ohjelman sisällössä. Maakuntaohjelman toimet tukevat EU:n ja Marinin hallitusohjelman ilmastotavoitteiden saavuttamista.

EU:n biodiversiteettistrategiassa on tavoitteena luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttäminen vuoteen 2030 mennessä mm. suojelun ja ennallistamisen avulla. Maakuntaohjelmassa on asetettu useita toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi mm. parantamalla lajien ja luontotyyppien tilaa esimerkiksi ennallistamalla heikentyneitä elinympäristöjä. Maakuntaohjelma edistää biodiversiteettistrategian tavoitteiden saavuttamista.

EU:n vesipuitedirektiivissä (2000) säädetään vesien hyvän tilan saavuttamisesta. Suomessa vesienhoitoa suunnitellaan vesienhoitoalueittain ja Etelä-Pohjanmaa kuuluu pääosin Kokemäenjoen–Saaristomeren–Selkämeren vesienhoitoalueeseen, jolle on laadittu vesienhoitosuunnitelma vuosille 2022–27. Vesienhoidon keskeisenä tavoitteena on estää pintavesien ja pohjavesien tilan heikkeneminen sekä pyrkiä kaikkien vesien vähintään hyvään tilaan. Erinomaisiksi tai hyviksi arvioitujen vesien tilaa ei saa heikentää. Maakuntaohjelmassa vesienhoidon tavoitteet huomioidaan vesistöjen suojeluun ja kunnostamiseen asetetuilla toimenpiteillä, joita ovat mm. vesistöihin kohdistuvan kuormituksen vähentäminen ja pohjavesien hyvän tilan edistäminen.

Euroopan komission 2021 julkaisemassa metsästrategiassa tavoitteena on edistää metsiin liittyvien aloitteiden yhteensovittamista. Kansallisen metsästrategian 2025 tavoitteena on mm. metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä sekä monipuolinen käyttö. Maakuntaohjelmassa asetetaan useita toimenpiteitä, jotka liittyvät suoraan tai välillisesti metsiin ja metsätalouteen sekä metsästrategioissa asetettuihin tavoitteisiin. Tavoitteita on huomioitu mm. toimenpiteissä liittyen suometsien kestävyyteen, puurakentamisen edistämiseen ja hiilinielujen vahvistamiseen.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä kiertotalouden strategisessa ohjelmassa 2035 on asetettu tavoitteeksi mm. uusiutumattomien luonnonvarojen kulutuksen vähentäminen ja kestävä käyttö siten, että kotimaan primääriraaka-aineiden kokonaiskulutus ei 2035 ylitä vuoden 2015 tasoa, sekä materiaalien kiertotalousasteen kaksinkertaistuminen vuoteen 2035 mennessä. Maakuntaohjelman kokonaisuudessa "Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa (Smart lakeus)" asetetaan toimenpiteitä kiertotalousosaamisen kasvattamiseen ja kiertotalouden edistämiseen liittyen. Lisäksi kiertotalous on maakuntaohjelmassa keskeinen toimenpide yritysten toimintatapojen uudistamiseen liittyen.

Maakuntaohjelman tavoitteet ja toimenpiteet ovat linjassa keskeisimpien ohjelman kannalta merkityksellisten ympäristönsuojelutavoitteiden kanssa, ja ne edistävät osaltaan ympäristötavoitteiden saavuttamista.

4 Maakuntaohjelman valmisteluvaiheet ja arviointiprosessi

Aikataulu ja SOVA-lain mukaisen menettelyn kuvaus

OAS:N LAATIMINEN

Maakuntahallitus 24.8.2020: päätös maakuntastrategian ja sen ympäristöselostuksen valmistelun käynnistämisestä	
Strategian valmistelu alkaa	Ympäristöselostuksen valmistelu alkaa
• Kuulutus Etelä-Pohjanmaan liiton verkkosivuilla ja ilmoitustaululla • Käynnistyswebinaari 2.10.2020 • Maakuntastrategian ohjausryhmä (Tulevaisuusryhmä) kokoontuu 7 kertaa • Työryhmätyöskentely neljässä teemaryhmässä • Unelmakökkä-kilpailu ja nuorisovaltuutettujen työpaja • Aluekierros (7 tilaisuutta) keväällä 2021 • Asiantuntijaryhmien kokoontumisia • YVA-ryhmän käsittelyjä • Asiantuntijayhteydenottoja • Maakuntahallituksen, -valtuuston ja MYR:n evästyskeskustelut	
Strategialuonnos	Ympäristöselostusluonnos
Maakuntahallitus 27.9.2021: päätös strategian ja sen ympäristöselostuksen nähtäville asettamisesta	
• Kuulutus lehdissä ja Etelä-Pohjanmaan liiton verkkosivulla • Aineisto nähtävillä x.x.-x.x.2021 virastossa ja Etelä-Pohjanmaan liiton verkkosivuilla • Lausunnot viranomaisilta ja muilta sidosryhmiltä	
Kannanottojen käsittely	
Strategian ja ympäristöselostuksen mahdollinen tarkentaminen	
Maakuntavaltuusto 13.12.2021: päätös strategian hyväksymisestä	
• Kuulutus Etelä-Pohjanmaan liiton verkkosivuilla • Päätös nähtävillä virastossa ja Etelä-Pohjanmaan liiton verkkosivuilla • Päätös ja aineisto tiedoksi Suomen ympäristökeskukselle ja muille viranomaisille	

Maakuntaohjelman valmistelun tukena ja ohjausryhmänä toimi maakunnallinen tulevaisuusryhmä, jossa on edustajia laajasti maakunnan kehittäjätahoilta (korkeakoulutoimijat, ammatillisen koulutuksen toimijat, kunnat ja niiden elinkeinotoimet sairaanhoitopiiri, yritysten edustajat sekä ELY-keskus ja TE-toimisto). Ryhmä on kokoontunut säännöllisesti ohjelmaproessin ajan käsittelemään alustavia linjauksia ja sen jälkeen ohjelman luonnosversioita.

Edellisen maakuntaohjelman 2018–2021 arviointi toteutettiin Pohjanmaan, Satakunnan, Keski-Suomen Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien yhteistyönä vertaisarviointina vuoden 2020 keväällä. Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman arvioitsijoina toimivat Keski-Suomen liiton asiantuntijat.

Maakuntahallituksen käynnistyspäätöksen jälkeen valmistelu aloitettiin järjestämällä avoin webinaari maakunnan toimijoille. Webinaarissa kerrottiin edellisen ohjelman vertaisarvioinnin evästyksiä sekä taustoitettiin ohjelman laadintaa pohtimalla skenaarioiden ja ennakkoinnin merkitystä strategiatyössä. Lisäksi kuultiin aluekehittämisen valtakunnallisesta toimintamallista ja esiteltiin ohjelmaproessin tulevia vaiheita. Tilaisuuteen osallistui noin 70 henkilöä eri puolilta maakuntaa.

Valmistelua varten koottiin neljä valmisteluryhmää, joista jokainen kiinnittyi työskentelyssä löyhästi omaan teemaansa. Teemoja olivat: Elinkeinot ja TKI-toiminta, Sivistys ja hyvinvointi, Ilmastomuutos ja luonnon monimuotoisuus sekä Yhdyskuntakehitys ja yhteydet. Työryhmissä oli mukana edustajia muun muassa elinkeinoelämästä, tutkimus- ja koulutusorganisaatioista, kunnista ja kuntien kehittämisyrityksistä, ELY-Keskuksesta, Leader-ryhmistä sekä eri alojen järjestöistä. Kukin ryhmä kokoontui kaksi kertaa marraskuun 2020 ja helmikuun 2021 välisenä aikana ensin pohtimaan tavoitteita ja sitten työstämään toimenpiteitä.

Nuoria kutsuttiin mukaan pohtimaan maakunnan toivottua tulevaisuutta järjestämällä Unelmakökkä-kilpailu syksyllä 2020. Nuorten kanssa pohdintaa jatkettiin vielä tammikuussa 2021 järjestämällä työpaja maakunnan nuorisovaltuutetuille.

Ohjelmavalmistelun aikana järjestettiin keskusteluja ja neuvotteluja muun muassa Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen, korkeakoulutoimijoiden ja toisen asteen koulutustoimijoiden kanssa.

Toukokuussa 2021 järjestettiin aluekehittämistilaisuuksia eri puolilla maakuntaa yhteistyössä ELY-keskuksen, Leader-ryhmien ja Etelä-Pohjanmaan liiton maakaavavalmistelijoiden kanssa. Tilaisuuksia oli kaikkiaan seitsemän: Järvisetu

(Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli), Kuusiokunnat (Alavus, Kuortane, Soini Ähtäri), Suupohja (Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva), Ilmajoki–Kurikka, Kauhava–Lapua, Isokyrö ja Seinäjoki. Tilaisuuksiin osallistui lähes 150 kuntien, oppilaitosten ja muiden kehittämisorganisaatioiden edustajaa.

Maakuntahallitus, maakuntavaltuusto, maakunnan yhteistyöryhmä ja kuntajohtajat ovat evästäneet kokouksissaan maakuntaohjelman valmistelua.

Osallistuminen ja vuorovaikutus ohjelman valmistelussa

Kuulutukset: Maakuntaohjelman ja ympäristöselostuksen valmistelun aloittamisesta (elokuu 2020), nähtävillä olosta ja lausuntokierroksesta (xkuu 2021) sekä ohjelman ja ympäristöselostuksen hyväksyvästä päätöksestä (xkuu 2021) on kuulutettu Etelä-Pohjanmaan liiton virallisissa lehdissä, ilmoitustaululla ja verkkosivuilla.

Lehdistötiedotteet: Maakuntaohjelmasta on tiedotettu maakunnan tiedotusvälineissä maakuntahallituksen ja maakunnan yhteistyöryhmän mediatiedotteiden yhteydessä. Etelä-Pohjanmaan liiton uutiskirje Pro Etelä-Pohjanmaan numeroissa 4/2020, 1/2021 ja 3/2021 viestittiin ensin ohjelmapiirityöryhmän käynnistymisestä, sitten alustavista sisällöistä ja aluekierroksesta sekä lopuksi ohjelman valmistumisesta, sisältöteemoista ja lausuntokierroksesta.

Viranomaisyhteistyö

Viranomaisyhteistyö konkretisoituu työryhmätyöskentelyssä, työneuvotteluissa ja aluetilaisuuksissa. SOVA-asetuksen edellyttämä viranomaisten kuuleminen YVA-ryhmän kokoontumisissa ja lausuntomenettelynä. Maakuntaohjelma muotoutui pitkälti työryhmien neuvottelujen ja kokousten pohjalta. Viranomaisyhteistyö on ollut toimivaa.

Mielipiteiden ja lausuntojen huomioonottaminen

Maakuntaohjelmaa ja sen ympäristöselostusta koskevia lausuntoja saatiin xx kappaletta. Jokainen lausunto käytiin yksityiskohtaisesti läpi ja niihin laadittiin vastineet, joissa perusteltiin, aiheuttaako lausunto muutoksia maakuntaohjelmaan. Lausuntoja ja niihin laadittuja vastineita käytiin läpi maakuntahallituksessa. Lausuntojen perusteella tehtiin täsmennyksiä ohjelma-

asiakirjaan. Lausuntojen vastineet ovat nähtävillä Etelä-Pohjanmaan liiton kotisivulla osoitteessa www.epliitto.fi. Kohta tarkentuu prosessin edetessä

5 Merkittävimmät vaikutukset ja haitallisten vaikutusten ehkäisy

SOVA-lain ja asetuksen mukaisesti arvioinnin kohteena ovat seuraavat vaikutukset:

- **Ekologiset vaikutukset:** luonnon monimuotoisuus, eliöstö, kasvillisuus, maaperä, vesi, ilma, ilmastotekijät, luonnonvarojen hyödyntäminen
- **Sosiaaliset vaikutukset:** väestö, ihmisten terveys, elinolot ja viihtyvyys
- **Taloudelliset vaikutukset:** aineellinen omaisuus
- **Kulttuuriset vaikutukset:** yhdyskuntarakenne, rakennettu ympäristö, maisema, kaupunkikuva, kulttuuriperintö mukaan lukien rakennusperintö ja muinaisjäännökset
- Em. tekijöiden väliset suhteet

Näiden lisäksi arvioitiin myös aluetaloudellisia ja tasa-arvovaikutuksia.

Vaikutusten aikajännettä tarkastellaan myös mahdollisuuksien mukaan ja arvioidaan, vaikuttavatko ne lyhyellä, keskipitkällä vai pitkällä aikajänteellä

Vaikutusten laatu luokitellaan seuraavasti:

++	= merkittäviä myönteisiä vaikutuksia
+	= myönteisiä vaikutuksia
+?	= vaikeasti ennakoitava myönteinen vaikutus
+ -	= sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia
0	= ei todennäköisiä vaikutuksia
-?	= vaikeasti ennakoitava kielteinen vaikutus
-	= kielteisiä vaikutuksia
--	= merkittäviä kielteisiä vaikutuksia
?	= ennakointiin tai tietoon liittyviä epävarmuustekijöitä
+> <-	= sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia, joista ei päästy yksimielisyyteen

Arviointiprosessi

Arvioinnin tekemisestä vastasivat Etelä-Pohjanmaan liiton aluekehityksen ja aluesuunnittelun asiantuntijat. Tukena arvioinnissa oli maakunnallinen YVA-ryhmä, jossa olivat edustettuina ELY-keskus ja alueen kunnat. Sama YVA-ryhmä tulee toimimaan myös kokonaismaakuntakaavan uudistuksen vaikutusten

arvioinnissa. Ryhmä kokoontui maakuntaohjelman valmistelun aikana kolme kertaa.

Maakuntaohjelma on luonteeltaan yleispiirteinen ohjelma, mikä vaikuttaa arvioinnin tarkkuustasoon. Yksityiskohtaisempaa arviointia on tarkoituksenmukaista tehdä tarpeen mukaan silloin, kun suunnitellaan yksittäisten hankkeiden toteuttamista. Pääosa maakuntaohjelman toimeenpanosta kytkeytyy osaamis pääoman kasvattamiseen, jolloin suoria vaikutuksia on vaikea tunnistaa.

Maakuntaohjelman ja siihen sisältyvän älykkään erikoistumisen strategian toimenpiteiden vaikutuksia on arvioitu SOVA-lainsäädännön mukaisten vaikutusten lisäksi myös aluetalouden ja tasa-arvon näkökulmasta. Vaikutukset on tässä ympäristöselostuksessa jäsennetty kolmen teemakokonaisuuden alle.

Arvioinnin epävarmuustekijät

Vaikutusten arviointiin liittyvät epävarmuustekijät on hyvä tiedostaa. Varsinaisten vaikutusten arvioinnissa on huomioitava maakuntaohjelman tarkastelutaso ja se, että ohjelmassa luodaan suuntaviivoja, joiden tarkempi sisältö määräytyy esimerkiksi hankkeiden myötä. Epävarmuutta arviointiin aiheuttaa myös arvioinnin laatijoiden subjektiiviset näkemykset vaikutusten suunnasta ja merkittävydestä.

Arvioinnin ennakoitavuuteen liittyvät epävarmuudet voivat ilmetä niin paikallisissa, kansallisissa kuin globaaleissakin toimintaympäristöissä tapahtuvissa muutoksissa. Esimerkiksi maailmanlaajuisen pandemian kesto on pitkittynyt, ja siihen liittyvät tulevat käänneet ja lopulliset vaikutukset ovat edelleen vaikeasti ennakoitavissa.

5.1 Vakaa ja vilkas

Yhteenveto arvioiduista vaikutuksista

Strateginen tavoite	Ekologiset	Sosiaaliset	Taloudelliset	Kulttuuriset
	Vaikutusten laatu ja aikajänne			
Kestävä väestörakenne	o pitkä	++ pitkä	+ viiveellä	+ pitkä
Inspiroiva luonnonympäristö ja monipuolinen asuminen	++ pitkä	+ pitkä	+/- pitkä	+ pitkä

Sujuva ja saavutettava arki	+?	++	+	+
Korkea elämänlaatu ja hyvinvoinnin vahvistaminen	+ pitkä	++ lyhyt/ keskipitkä	0 pitkä	+ pitkä

Kestävä väestörakenne

Teemaan liittyvillä toimenpiteillä ei nähdä olevan suoria ekologisia vaikutuksia. Kestävällä väestörakenteella tavoitellaan tilannetta, jossa maakunnan väkiluku saataisiin pysymään elinvoiman kannalta kestävällä tasolla. Merkittävää väkiluvun kasvua ei kuitenkaan tavoitella, jolloin ei ole odotettavissa lisää luonnonympäristöön kohdistuvaa kuormitusta. Suunnitellut toimenpiteet kohdistuvat aineettomiin asioihin, kuten palveluiden tai ilmapiirin parantamiseen.

Toimenpiteiden toteutuessa sosiaaliset vaikutukset ovat merkittävän myönteisiä. Vaikutusten saavuttamiseksi tarvitaan hyvin pitkäjänteistä työtä. Ohjelman tähän osioon kirjatulla toimenpiteillä pyritään nimenomaan parantamaan väestön elinoloja ja viihtyvyyttä. Toimenpiteet huomioivat myös eri ikäryhmät ja eri elämänvaiheissa ja -tilanteissa elävät ihmiset.

Taloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida, mutta niiden ennakoitaan olevan lyhyellä tähtäimellä kielteisiä ja pitkällä tähtäimellä myönteisiä. Alkuvaiheessa toimenpiteiden toteuttaminen voi edellyttää myös investointeja, mutta jos maakunnan elinvoima lisääntyy maakuntaohjelman toimenpiteiden toteutuessa ja onnistuessa, vaikuttaa tämä myönteisesti myös esimerkiksi aineettoman omaisuuden arvon säilymiseen.

Kulttuuriset vaikutukset ovat pitkällä tähtäimellä myönteisiä. Elinvoiman ja toimeliaisuuden säilyminen luo edellytyksiä kulttuuriarvojen turvaamiseen ja ylläpitämiseen. Toisaalta se, ettei tavoitella voimakasta väestönkasvua, jättää tilaa arvokkaille rakennetuille kohteille ja kulttuuriympäristölle.

Voidaan todeta, että vaikutukset aluetalouteen ovat kokonaisuudessaan merkittävän myönteisiä. Elinvoiman vahvistamisessa ja elinvoiman lisäämisessä onnistuminen johtaa myös aluetalouden vahvistumiseen. Yritystoiminnan edellytykset ja palvelujen saavutettavuus.

Positiivisia vaikutuksia tasa-arvoon on ainakin ratkaisuilla, joilla helpotetaan työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista. Tämän voidaan ajatella parantavan naisten työssäkäyntimahdollisuuksia ja urakehitystä. Muutoinkin toimenpiteillä tavoitellaan kaikkien sukupuolesta riippumatta kaikkien ihmisten elinolojen kohentumista. Tasa-arvovaikutusten toteutumisen suunta riippuu käytännön toimenpiteiden kohdentumisesta ja painotuksista.

Inspiroiva luonnonympäristö ja monipuolinen asuminen

Tässä kokonaisuudessa on laajasti toimenpiteitä, joilla luonnonympäristön tilaa pyritään suoraan kohentamaan. Asumista ja yhteiskunnan toimintoja suunniteltaessa pyritään toimimaan luonnon monimuotoisuuden ehdoilla. Osa toimista kohdistuu välittömästi ympäristön ekologisen tilan parantamiseen. Osa taas pyrkii lisäämään tietoa ja muuttamaan ympäristöarvoihin kohdentuvia asenteita ja arvostuksia. Siten ekologiset vaikutukset nähdään merkittävän myönteisinä. Onnistuessaan toimenpiteiden vaikutukset näkyvät vasta pitkällä tähtäimellä. Toimenpiteiden toteuttaminen vaatii myös mittavia taloudellisia panostuksia.

Toimenpiteillä nähdään olevan myös myönteisiä sosiaalisia vaikutuksia. Luonnonympäristöllä on vaikutusta myös ihmisten terveyteen ja elinympäristön viihtyisyyteen. Toisaalta monipuoliset mahdollisuudet valita asumistapa vaikuttavat myönteisesti elinoloihin ja viihtyvyyteen.

Taloudelliset vaikutukset tulevat olemaan alkuvaiheessa kielteisiä, kun joihinkin maankäytön muotoihin kohdistuu rajoituksia tai paineita muuttaa toimintatapoja. Tämä vaatii usein esimerkiksi liiketoiminnan uudelleen suuntaamista ja myös investointeja.

Kulttuuriset vaikutukset nähdään myönteisinä. Toimenpiteet kohdennetaan niin, etteivät muun muassa rakennetun ympäristö kulttuuriset arvot vaarantuisi.

Vaikutukset aluetalouteen voivat olla sekä myönteisiä että kielteisiä. Ympäristön tilan kohentamiseen tähtäävät toimet vaativat mittavia taloudellisia panostuksia, joille ei aina ole helppo löytää rahoittajaa. Toisaalta taloudellinen kestävyys voidaan nähdä alisteisena ekologiselle kestävyydelle, jolloin panostukset ja

toimet ovat välttämättömiä ja tuottavat pitkällä tähtäimellä myös taloudellista lisäarvoa.

Suoria tasa-arvovaikutuksia ei tunnistettu. Toimella kannustetaan sukupuolesta riippumatta yhtäläisiin mahdollisuuksiin liikkua luonnossa ja nauttia luontoarvoista. Monipuolisen asumisen mahdollisuudet ovat sukupuolesta riippumatta hyödynnettävissä ja valittavissa.

Sujuva ja saavutettava arki

Tämä kokonaisuus käsittelee sekä tietoliikenneyhteyksiä ja fyysisiä liikenneyhteyksiä että palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta. Ekologisia vaikutuksia pidetään vaikeasti ennakoitavina, mutta suunta näyttää myönteiseltä. Esimerkiksi laadukkaat tietoliikenneyhteydet vähentävät fyysistä liikkumista, mikä on ilmaston kannalta myönteistä. Liikenneyhteyksien kehittämistä koskevissa toimenpiteissä nojataan Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmaan, jossa korostuu muun muassa kestävien kulkumuotojen osuuden kasvattaminen sekä kävelyn ja pyöräilyn edistäminen.

Sosiaaliset vaikutukset ovat merkittävän myönteisiä. Liikkumisen sujuvoittaminen ja saavutettavuuden parantaminen kasvattavat elämänlaatua ja tasapuolistavat mahdollisuuksia päästä palveluiden pariin. Konkreettisimmin tämä näkyy hyötyinä ajallisissa ja aineellisissa säästöissä. Palveluiden saatavuuden lisäämisellä on suoria vaikutuksia elinoloihin ja terveyteen.

Toimenpiteiden toteuttaminen vaatii suuria taloudellisia panostuksia, mutta kerrannaisvaikutukset tehdyistä investoinneista ovat hyviä.

Toimivia liikenneyhteyksiä ja riittävän tehokkaita tietoliikenneyhteyksiä voidaan pitää kehittyvän aluetalouden perusedellytyksinä. Siten tässä käsiteltyjen toimenpiteiden vaikutukset ovat aluetalouden kannalta myönteisiä. Epävarmuutta aiheuttaa investointiresurssien niukkuus.

Tasa-arvon näkökulmasta myönteisiä vaikutuksia voi olla muun muassa joukkoliikenneyhteyksien saatavuuden parantumisella. Joukkoliikenne on usein nimenomaan naisten suosima liikkumistapa.

Korkea elämänlaatu ja hyvinvoinnin vahvistaminen

Vaikka tämä kokonaisuus keskittyy ihmisten hyvinvoinnin edistämiseen, ekologiset vaikutukset nähdään kuitenkin pitkällä tähtäimellä varovaisen myönteisinä. Voidaan ajatella, että kun elämän perusasiat ovat kunnossa, riittää voimavaroja panostaa vahvemmin luonnon monimuotoisuustyöhön ja ilmastotoimiin. Myönteisiä ekologisia vaikutuksia voidaan nähdä myös kansalaisvaikuttamisen lisääntymisellä.

Sosiaaliset vaikutukset ovat merkittävän myönteisiä tässä teemassa, jonka kaikki toimenpiteet pyrkivät vahvistamaan osallisuutta, ehkäisemään syrjäytymistä sekä vahvistamaan terveyttä ja hyvinvointia eli varmistamaan merkityksellisen elämän kaikille esimerkiksi iästä tai elämäntilanteesta riippumatta.

Taloudellisia vaikutuksia aineelliseen omaisuuteen näillä toimenpiteillä ei suoraan nähdä olevan. Sen sijaan kulttuuriset vaikutukset erityisesti kulttuuriperintöön ovat myönteiset. Kun kulttuurin roolia hyvinvoinnin tuottajana kasvatetaan, tekee se samalla kulttuuriperintöä eläväksi.

Aluetalouden näkökulmasta toimenpiteiden toteuttaminen vaatii taloudellisia panostuksia, mutta toisaalta niiden tekemättä jättäminen uhkaa johtaa kasvaviin kustannuksiin tulevaisuudessa.

Vaikutukset tasa-arvoon arvioidaan myönteisiksi. Koska toimenpiteissä pyritään huomioimaan ihmisten erilaiset elämäntilanteet ja tarpeet, tulevat sukupuolesta johtuvat erityispiirteet myös huomioiduiksi. Nuorten osallistumisessa ja kansalaisyhteiskunnassa kaikenikäisten vaikuttamisessa naiset ovat usein aktiivisempia.

5.2 Älykäs ja taitava

Strateginen tavoite	Ekologiset	Sosiaaliset	Taloudelliset	Kulttuuriset
	Vaikutusten laatu ja aikajänne			
Nouseva osaamistaso ja laajeneva koulutustarjonta	0	++ lyhyt/kesk ipitkä/pitk ä	+	0

Osaava työvoima ja laadukas työelämä	o	++ lyhyt/pitkä	+	o
Vahvistuvat innovaatioekosysteemit (Smart lakeus)	+ keskipitkä	+	+	o
Kansainvälinen verkottuminen (Smart lakeus)	o keskipitkä	+	+/o	o

Nouseva osaamistaso ja laajeneva koulutustarjonta

Selkeitä ja suoria ekologisia vaikutuksia tämän teeman toimenpiteillä ei tunnisteta olevan, vaikkakin epäsuorasti vahvistuva osaaminen luo valmiuksia edistää ja kehittää uusia kestävää kasvua tukevia ratkaisuja.

Sosiaaliset vaikutukset nähdään merkittävän myönteisinä. Koulutustason vahvistaminen lisää kautta linjan ihmisten mahdollisuuksia kiinnittyä yhteiskuntaan ja työelämään.

Investoinnit yritystoimintaan valuvat hukkaan, ellei osaavan työvoiman saatavuusongelmaa kyetä ratkaisemaan. Silloin vaikutukset aineelliseen omaisuuteen voivat olla kielteisiä. Koulutus ja jatkuva oppiminen ovat ratkaisun avaimia. Tämä toimii myös toisin päin, eli koulutus lisää aineetonta pääomaa ja sitä kautta mahdollistaa innovaatioita, aineellisia investointeja ja uusien työpaikkojen luomista.

Vaikutusten aikajänne kattaa kaikki ajanjaksot. Näkyviä vaikutuksia voidaan saada nopeastikin, mikäli toimenpiteet saadaan heti käyntiin.

Aluetalouteen kohdistuvien vaikutusten voidaan nähdä olevan merkittäviä. Koulutuksen ja osaamisen merkitys alueen menestyksessä korostuu koko ajan enemmän. Käytännössä se näkyy vaikkapa osaavan työvoiman saatavuudessa tai TKI-toiminnan laajentuessa yritysten kehityksessä ja korkeammassa tuottavuudessa.

Suoria tasa-arvovaikutuksia ei tunnistettu, joskin nähdään suuri merkitys sillä, minkä alan koulutusta maakunnassa tarjotaan ja miten se on eri sukupuolten saavutettavissa.

Osaava työvoimaja laadukas työelämä

Suoria ekologisia vaikutuksia tämän kokonaisuuden osalta ei tunnistettu. Sosiaaliset vaikutukset sen sijaan ovat merkittävän myönteiset. Ne ovat linjassa ja kytkeytyvät myös nousevaa osaamistasoa ja laajenevaa koulutustarjontaa koskevien vaikutusten kanssa. Näkökulmana tässä on vahvemmin yksittäisen ihmisen elämänlaatu. Työllistymisen edistäminen ehkäisee syrjäytymistä. Laadukas työelämä lisää henkistä hyvinvointia, työssä viihtymistä ja jaksamista sekä auttaa pidentämään työuria.

Aineelliseen omaisuuteen positiivisia vaikutuksia ajatellaan tulevan sitä kautta, että osaavan työvoiman saatavuuden parantuessa yritykset pystyvät käyttämään toimintaansa tekemiään investointeja tehokkaammin.

Suoria kulttuurisia vaikutuksia ei tunnistettu.

Aluetalouden näkökulmasta työvoiman saatavuudella on erittäin merkittäviä vaikutuksia. Jo tällä hetkellä pula työvoimasta on usein yritysten kasvun ja kehittymisen esteenä. Työvoimapula uhkaa myös julkisten palveluiden tuotantoa.

Tasa-arvovaikutukset riippuvat käytännön toimenpiteistä. Esimerkiksi maahanmuuttajien rekrytointi voi painottua aloihin, jotka ovat joko selkeästi miesvaltaisia (esimerkiksi metallituoteteollisuus) tai naisvaltaisia (esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuolto).

Vahvistuvat innovaatioekosysteemit (Smart lakeus)

Ekologiset vaikutukset voivat tässä kokonaisuudessa olla myönteisiä, mikäli esimerkiksi innovaatiot kohdistuvat ympäristön kannalta oikeisiin asioihin tai osaamista ja ymmärrystä ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuteen liittyen pystytään vahvistamaan. Arviointiin jää kuitenkin epävarmuutta, koska toimenpiteiden sisällöllinen kohdentuminen todentuu vasta

toimeenpanovaiheessa. Vaikutukset eivät näy nopeasti, vaan aikaisintaan keskipitkällä tähtäimellä.

Joka tapauksessa tulevalla EU-ohjelmakaudessa kehittämisrahoituksen painotus ja sitä kautta keskeiset toimenpiteet liittyvät vahvasti ilmasto- ja kiertotalousratkaisuihin. Siten näillä rahoitusvälineillä rahoitettava maakuntaohjelman toimeenpanon vaikutukset ovat suurella todennäköisyydellä ekologisesta näkökulmasta myönteisiä.

Sosiaaliset vaikutukset arvioidaan tässä teemassa myös myönteisiksi. TKI-toimintaan panostaminen vahvistaa maakunnan taloutta, mahdollistaa uudenlaisten työpaikkojen syntymisen ja sitä kautta tarjoaa urakehityksen mahdollisuuksia. Tämä vahvistaa maakunnan vetovoimaa. Yksilön tasolla maakunnassa saavutettavissa olevat nykyaikaiset opiskelumahdollisuudet edistävät ja madaltavat kynnystä hakeutua opintojen pariin.

Toimenpiteiden aluetaloudelliset vaikutukset ovat myönteisiä ja yhteneviä, kun verrataan kokonaisuuden Nouseva osaamistaso ja laajeneva koulutustarjonta vaikutuksiin.

Innovaatiotoiminnan vahvistumisella ei nähdä olevan merkittäviä tasa-arvovaikutuksia, joskin maakunnan päätoimialat ja muun muassa Seinäjoen ekosysteemisopimuksen sisällöt (kestävät ruokajärjestelmät ja älykkäät teknologiat) voivat olla miesten osalta kiinnostavampia aloja.

Kansainvälinen verkottuminen (Smart lakeus)

Kansainvälisellä verkottumisella tavoitellaan vahvistuvia yhteyksiä Etelä-Pohjanmaalta muualle Eurooppaan ja maailmaan niin, että edistetään liiketoimintaa, osaamisen vahvistumista ja vaihtoa tai hyvien käytäntöjen leviämistä. Kansainvälisellä verkottumisella ei sinänsä nähdä olevan suoria ekologisia vaikutuksia. Vaikutukset riippuvat yleensä teemasta, jonka ympärillä verkostoitumista tapahtuu ja kumppanuuksia muodostetaan. Useimmiten verkostoitumisen liittyy Etelä-Pohjanmaan tapauksessa uuden teknologian soveltamiseen, erilaisiin innovaatioihin ja osaamisen lisäämiseen. Nykyaikainen lähestymistapa näissä teemoissa pitää yleensä sisällään vaatimuksen ilmasto- ja ympäristökysymysten huomioimisesta, jolloin myönteisiä ekologisia vaikutuksia voi syntyä.

Sosiaaliset vaikutukset voidaan nähdä myönteisinä, mutta suorat vaikutukset koskevat rajattua joukkoa ihmisiä. Kansainvälistyminen koetaan myös monin eri tavoin. Se voi olla joidenkin mielestä kiinnostavaa, mutta toiset voivat nähdä uhkia.

Suoria kulttuurisia vaikutuksia ei tunnistettu, joskin yhteistyö voi kohdistua teemoihin, joilla on selkeitä kulttuurisia vaikutuksia.

Vaikutusten arviointiin liittyy kansainvälisten verkostojen osalta paljon epävarmuustekijöitä

Aluetalouteen kansainvälisyyden lisäämisellä on myönteisiä vaikutuksia. Etelä-Pohjanmaan kilpailukyky globaalissa toimintaympäristössä edellyttää kansainvälistymisen lisäämistä. Verkostoituminen keskeisillä strategisesti keskeisillä aloilla niin, että yritykset saadaan mukaan, vaikuttaa myönteisesti maakunnan aluetalouteen.

5.3 Joustava ja kestävä

Strateginen tavoite	Ekologiset	Sosiaaliset	Taloudelliset	Kulttuuriset			
	Vaikutusten laatu ja aikajänne						
Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa (Smart lakeus)	++ pitkä	+? keskipitkä/ pitkä	+/- keski pitkä / pitkä		o/ lyh yt/ kes kipi tkä	-/ +	+?
Elinkeinopainoaloje n vahvistaminen (Smart lakeus)	+(+) keskipitkä	+	+	(välillisesti)	+		
Toimintatapojen uudistaminen (Smart lakeus)	+	+	+	0			

Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa (Smart lakeus)

Toimenpiteet tässä kokonaisuudessa tähtäävät nimenomaan ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja hiilineutraali Suomi 2030 -tavoitteen saavuttamiseen. Siten myös ekologiset vaikutukset arvioidaan merkittävän myönteisiksi, vaikka ne eivät näy kovin nopeasti. Maakuntaohjelmaan kirjatut toimenpiteet ovat kunnianhimoisia ja niiden toteutumiseen liittyy jonkin verran epävarmuutta. Etelä-Pohjanmaa lähtee tähän työhön raskaan päästökuorman takia. Toisaalta nähdään, että tiettyä asennemuutosta on tapahtunut ja ilmastoasiat otetaan entistä vakavammin eteläpohjalaisten toimijoiden keskuudessa.

Sosiaaliset vaikutukset voivat olla pitkällä tähtäimellä myönteisiä, mikäli kyetään hillitsemään ilmastomuutosta ja edistämään sopeutumista. Lyhyellä tähtäimellä vaikutukset voivat kuitenkin olla myös kielteisiä esimerkiksi energiaturveyrittäjille, kun oman elinkeinon harjoittaminen käy mahdottomaksi.

Vaikutukset aineelliseen omaisuuteen ovat sekä kielteisiä että myönteisiä. Ympäristömyönteiset päätökset vaativat taloudellista panostamista mutta ovat useissa tapauksissa välttämättömiä muun muassa liiketoiminnan edellytysten säilyttämiseksi. Epävarmuutta aiheuttaa se, minkä tahon maksettavaksi ilmastotoimien kustannukset tulevat.

Toimenpiteiden kulttuurisiin vaikutuksiin liittyy paljon epävarmuustekijöitä. Esimerkiksi murrokset energiantuotannossa tulevat vaikuttamaan maisemaan. Turvetuotannosta luopuminen ja ennen kaikkea lisääntyvä tuulivoima muuttaa maisemaa merkittävästi.

Vaikutukset aluetalouteen tulevat olemaan pitkällä tähtäimellä myönteisiä. Ilmastomuutoksen hillintä ja ilmastomuutokseen sopeutuminen ovat välttämättömiä talouden vakauttamisessa. Yritysten hiilineutraaliuteen ja kiertotalouden soveltamiseen tähtäävät toimet vahvistavat kilpailukykyä. Entistä useammin markkinat myös vaativat tätä tuotteilta ja palveluilta. Julkisen sektorin rooli on myös keskeinen ympäristömyönteisiä päätöksiä tehtäessä ja toimintatapoja käytäntöön viettäessä. Aluksi taloudelliset vaikutukset voivat olla kielteisiä, mutta pidemmällä tähtäimellä voidaan saavuttaa myös kustannussäästöjä.

Muun muassa turvetuotantoala on hyvin miesvaltainen ja sen vähentämiseen liittyvät toimenpiteet kohdistuvat pääasiassa miehiin. Sama koskee energia- ja ilmastoalaa laajemminkin.

Elinkeinopainoalojen vahvistaminen (Smart lakeus)

Tämän kokonaisuuden toimenpiteet koskevat Etelä-Pohjanmaan kolmen keskeisen elinkeinopainoalan kehittämistä. Ne ovat myös maakunnan älykkään erikoistumisen kärkiä. Tyypillistä painoaloille on, että ne ovat hyvin laajoja kokonaisuuksia.

Kestävän ruokaekosysteemin kohdalla toimenpiteiden sisällöt ulottuvat alkutuotannosta jalostavaan teollisuuteen, kauppaan ja kuluttamiseen. Ekologiset vaikutukset voidaan nähdä myönteisinä, mahdollisesti merkittävän myönteisinä. Toimenpiteet painoalan kehittämiseksi ovat ajassa kiinni, ja valitut toimenpiteet huomioivat laajasti vihreän siirtymän ja painottavat kestävyyttä. Kun on kyse yritysten kehittämisestä, voidaan vaikutuksia odottaa keskipitkällä tähtäimellä.

Älykkäät teknologiat -kokonaisuuden kohdalla keskeistä on valmistavan teollisuuden uudistuminen ja uuden teknologian laajempi soveltaminen. Tarkoitus ei kuitenkaan ole tehdä toimialarajauksia, vaan teknologian soveltaminen koskee myös esimerkiksi palvelualaa. Koska uudistumisen toimenpiteisiin liitetään vahvasti ajatus kestävästä uudistumisesta, voidaan ekologiset vaikutukset arvioida myönteisiksi.

Hyvinvointi- ja elämystalouspainoalan kehittämistoimenpiteille ei laajasti tunnisteta olevan suoria ekologisia vaikutuksia. Toki esimerkiksi matkailun lisääntymisellä voi olla myös kielteisiä vaikutuksia ympäristöön, mutta alan kehittämistoimet huomioivat vastuullisuuden ja kestävyuden. Sosiaalisia vaikutuksia voidaan pitää myönteisinä. Terveyttä ja hyvinvointia edistävien palveluiden kehittämisellä ja teknologioiden soveltamisella voidaan nähdä myönteisiä sosiaalisia vaikutuksia ihmisten terveyteen. Toisaalta vahvistuva tapahtuma-ala kohentaa liiketoiminnan kehittymisen ohella myös alueen viihtyisyyttä.

Hyvinvointi- ja elämystalouden toimenpiteiden kulttuuriset vaikutukset ovat todennäköisesti myönteisiä. Panostukset matkailu- ja tapahtuma-alaan sekä Ruokaprovinssi-brändi vahvistavat ja pitävät yllä maakunnan kulttuuriperintöä.

Koska kaikkien elinkeinopainoalojen vahvistamisessa on kyse maakunnalle keskeisten alojen kehittämistoimista, ovat aluetaloudelliset vaikutukset selkeästi myönteisiä. Älykkään erikoistumisen pohja-ajatus on edelleen vahvistaa vahvuuksia ja poistaa innovaatiotoiminnan esteitä niin, että saavutetaan painoarvoa ja kilpailukykyä kansainvälisellä tasolla.

Painoaloista kestävä ruokaekosysteemi ja biotalouden uudet ratkaisut sekä älykkäät teknologiat ovat miesvaltaisia aloja. Hyvinvointi- ja elämystalous ovat aloja, joissa molemmat sukupuolet ovat tasavertaisesti mukana.

Koska toimialoja kehitetään monipuolisesti ja tuodaan esiin laajasti uusia toimintatapoja, on mahdollista myös edistää tasa-arvoa niin, että kyetään houkuttelemaan naisia miesvaltaisille aloille ja miehiä naisvaltaisille aloille.

Toimintatapojen uudistaminen (Smart lakeus)

Toimintatapojen uudistamisen tarkoitus koskettaa kaikkea Etelä-Pohjanmaan yritystoimintaa toimialasta riippumatta. Siten vaikutusten yhtenäinen arviointi on hankalaa, mutta joillakin toimenpiteillä voidaan tunnistaa olevan selkeitä vaikutuksia.

Tässä kokonaisuudessa keskeistä on turvata yritystoiminnan jatkuvuus ja nykyaikaistaa toimintaa vastaamaan tulevaisuuden vaatimuksia. Useisiin kokonaisuuden toimenpiteisiin voidaan liittää myönteisiä ekologisia vaikutuksia. Erityisesti nämä tulevat esiin Kiertotalouden ja digitalisoinnin toimenpiteissä. Esimerkiksi yritysten osaaminen hiilineutraalista taloudesta edistää toivottavaa uudistumista. Toimenpiteillä edistetään muun muassa ympäristöystävällisten toimintamallien käyttöönottoa sekä energia- ja materiaalitehokkuutta. Ilmastovaikutuksia pyritään vähentämään myös teknologiaa hyödyntämällä. Kauaskantoisia vaikutuksia voi olla oman toiminnan ilmastovaikutusten tunnistamisella ja vastuuajattelun sisäistämällä.

Yritystoiminnan jatkuvuutta vahvistamalla voidaan säilyttää ja luoda myös uusia työpaikkoja sekä monipuolisempia työllistymisen mahdollisuuksia. Siten sosiaalisten vaikutusten voidaan katsoa olevan ainakin välillisesti myönteisiä kautta linjan tässä teemassa. Verkostoitumisen ja yhteistyön vahvistaminen sekä esimerkiksi yrityspalveluiden laadun ja saatavuuden parantaminen vaikuttavat myönteisesti erityisesti yrittäjien elämänlaatuun.

Etelä-Pohjanmaan aluetalous perustuu vireään ja maakunnan kattavaan pienyritystoimintaan, jonka haasteena on parantaa kilpailukykyä ja tuottavuutta. Tämän kokonaisuuden toimenpiteet pyrkivät laajasti ratkaisemaan näitä haasteita, joten aluetaloudelliset vaikutukset arvioidaan merkittävän myönteisiksi.

6 Seuranta

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan pääindikaattoreilla, jotka on esitelty taulukossa alempana.

Pääindikaattoreiden lisäksi erityisesti älykkään erikoistumisen vaikuttavuuden seuranta tapahtuu innovaatiotoiminnan tilannekuvatyön yhteydessä. Tilannekuva sisältää yritystoimintaa, työllisyyttä ja taloutta, korkeakoulutusta ja TKI-toimintaa sekä vihreää kasvua mittaavia indikaattoreita. Keskeistä tilannekuvassa on, että indikaattoreiden numeraalista tietoa analysoidaan niin, että voidaan muodostaa päätelmiä kehityksen suunnasta ja yhteiskunnallisten ilmiöiden vaikutuksista aluekehittämiseen.

Seuranta täydentyy rahastoittain tehtävällä hankeseurannalla. Seurattavia rahastoja ovat EAKR (Euroopan aluekehitysrahasto), ESR (Euroopan sosiaalirahasto), JTF (Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto) ja maaseuturahasto.

Kumppanuusperiaatetta maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen strategian seurannassa on tarkoitus toteuttaa muun muassa sidosryhmille kohdennettavalla barometrikyselyllä. Barometrikysymysten avulla selvitetään maakunnan keskeisten kehittäjätoimijoiden näkemyksiä ohjelman tavoitteiden saavuttamisesta, toteutuneista toimenpiteistä ja ohjelmaan kohdistuvista muutostarpeista. Kysely on tarkoitus toteuttaa vuosittain.

Pääindikaattorit		
Indikaattori	Uusin tieto	Tavoite 2025
Väkiluku (lähde)	192 150	192 150
Työllisyysaste (lähde)	76,0	77 %

TKI/asukas (lähde)	217 €	265 €
BKT/asukas (lähde)	32 977 €	37 000€
Sairastavuusindeksi (lähde)	107,8	100,0
Kasvihuonekaasupäästöt (SYKE)	12,1 tCO ₂ e/asukas,	7,5 tCO ₂ e/asukas
Koulutustaso 25-34 v. (kaikki koulutusasteet) (lähde)	89,2 %	90 %
Yritysdynamiikka (CDI-indeksi)	0,11	0,12

(Lähteet: Tilastokeskus, THL, SYKE)

7. Yhteenveto

	Ekologiset	Sosiaaliset	Taloudelliset	Kulttuuriset
Vakaa ja vilkas				
Kestävä väestörakenne	0 pitkä	++ pitkä	+ viiveellä	+ pitkä
Inspiroiva luonnonympäristö ja monipuolinen asuminen	++ pitkä	+ pitkä	+/- pitkä	pitkä
Sujuva ja saavutettava arki	+?	++	+	+
Korkea elämänlaatu ja hyvinvoinnin vahvistaminen	+ pitkä	++ lyhyt/ keskipitkä	0 pitkä	+ pitkä
Älykäs ja taitava				
Nouseva osaamistaso ja laajeneva koulutustarjonta	0	++ lyhyt/ keskipitkä/ pitkä	+	0
Osaava työvoima ja laadukas työelämä	0	++ lyhyt/pitkä	+	0
Vahvistuvat innovaatioekosysteemit (Smart lakeus)	+ keskipitkä	+	+	
Kansainvälinen verkottuminen (Smart lakeus)	0 keskipitkä	+	+/-0	0
Joustava ja kestävä				
Nouseva osaamistaso ja laajeneva koulutustarjonta	0	++ lyhyt/ keskipitkä/ pitkä	+	0
Osaava työvoima ja laadukas työelämä	0	++ lyhyt/pitkä	+	0
Vahvistuvat innovaatioekosysteemit (Smart lakeus)	+ keskipitkä	+	+	0
Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa (Smart lakeus)	++ pitkä	+? keskipitkä/ pitkä	+/- -	0/ -/ +?
Elinkeinopainoalojen vahvistaminen (Smart lakeus)	+(+) keskipitkä	+	+ (välillisesti)	+
Toimintatapojen uudistaminen (Smart lakeus)	+ lyhyt/ keskipitkä	+	+	0

www.epliitto.fi

Kampusranta 9 C / PL 109 / 60101 Seinäjoki

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO

Regional Council of South Ostrobothnia